

Not: Pazar yerlerinde faaliyet gösteren pazar esnafından evsel katı atık bedeli alınması hk.

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

Sayı : E-14399437-622.02-1956331

29/11/2021

Konu : GÖRÜŞ (Evsel Katı Atık Ücreti Hk.)

..... BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 17/09/2021 tarihli ve 71661 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile ilçe belediyeleri sınırları içerisinde faaliyet gösteren pazarcı esnafından katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti tahsil edilip edilemeyeceğine ilişkin Bakanlığımız görüşü talep edilmiştir.

Bilindiği üzere 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*VI. Vergi ödevi*" başlıklı 73 üncü maddesinde "*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.*

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir." hükmü,

Sebze ve meyveler ile arz ve talep derinliğine göre belirlenecek diğer malların ticaretinin kaliteli, standartlara ve gıda güvenilirliğine uygun olarak serbest rekabet şartları içinde yapılmasını, malların etkin şekilde tedarikini, dağıtımını ve satışını, üretici ve tüketicilerin hak ve menfaatlerinin korunmasını, meslek mensuplarının faaliyetlerinin düzenlenmesini, toptancı halleri ile pazar yerlerinin çağdaş bir sisteme kavuşturulmasını ve işletilmesini sağlamak amacıyla yayımlanan 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un "*Pazar yerleri*" başlıklı 7 nci maddesinde "...

(5) Belediyeler, modern pazar yerleri kurmak, işletmek ya da Bakanlığın belirleyeceği usul ve esaslar dahilinde yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları iştiraklerince kurulmasını ve işletilmesini sağlamak, pazar yerlerinde malların hijyenik şartlarda satışa sunulmasını sağlayıcı uygun çalışma ortamını oluşturmak ve altyapı ile çevre düzenlemelerini yapmak, tüketicinin korunmasına yönelik tedbirleri almak ve gerekli denetimleri yapmakla görevlidir.

..." hükmü,

"Toptancı hallerindeki işyerleri ile pazar yerlerindeki satış yerlerinin işletilmesi" başlıklı 11 inci maddesinde "...

(3) Pazar yerlerindeki satış yerleri tahsis yoluyla işletilir. Tahsis, satış yeri bulunmayanlara öncelik verilmek suretiyle belediye encümeni tarafından yapılır ve belediye meclisince her yıl belirlenecek tarifeye göre ücret tahsil edilir. (Ek üç cümle: 28/3/2013-6455/72 md.) Kapalı pazar yerlerindeki satış yerleri ile diğer yerler, belirli süreli sınırlı aynı hak tesisi yöntemi kullanılarak kiralama yoluyla da işletilebilir. Sınırlı aynı hak tesisi yöntemi

ile bir pazar yerinde aynı kişiye en fazla iki satış yeri verilebilir. Sınırlı aynı hak tesisi ile tahsis ve kiralama işlemine ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

...” hükmü,

Pazar Yerleri Hakkında Yönetmeliğin “Tahsis ücreti” başlıklı 15 inci maddesinde “(1) Tahsis ücreti, satış yerinin kullanımı sonrasında belediye meclisince her yıl belirlenecek tarifeye göre belediyelerin yetkili kılacakları memur veya kişilerce makbuz karşılığında (Mülga ibare: RG-13/7/2013-28706) (...) tahsil edilir. (Ek cümle: RG-11/3/2017-30004) Tahsis ücretinin günlük tahsil edilmediği durumlarda toplu tahsilatlar bir aylık süreyi aşmayacak şekilde yapılır.

(2) Üreticilerden alınacak tahsis ücreti, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan tarifedeki en alt orandan hesaplanır.

(3) Meslek kuruluşları, belediyelerle yapılan protokoller çerçevesinde verdikleri hizmetler için, 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamında makbuz karşılığında ücret tahsil edebilir.

(4) Tahsis sahiplerinden, bu maddede belirtilenler dışında herhangi bir ad altında ücret tahsil edilemez.” hükmü yer almaktadır.

Diğer taraftan 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun “İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü” başlıklı 11 inci maddesinde “...

Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz.

...” hükmü,

Atıksu altyapı tesisleri ile evsel katı atık bertaraf tesislerinin kurulması, bakımı, onarımı, işletilmesi, kapatılması ve izlenmesi, bu tesislerle ilgili olarak verilen tüm hizmetleri karşılayabilecek tam maliyet esaslı tarifelerin; atıksu altyapı yönetimleri, büyükşehir belediyeleri ve belediyeler tarafından belirlenmesi, ayarlanması ve uygulanması yoluyla çevresel altyapı hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yayımlanan Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4 üncü maddesinde (m) bendinde “Ücret: 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Mükerrer 44 üncü maddesi hükmü gereği çevre temizlik vergisi ile aynı Kanunun 87 nci maddesi uyarınca kanalizasyon harcamalarına katılma payı ve 2560 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi uyarınca alınan kullanılmış suları uzaklaştırma bedelini de içerecek şekilde; **atıksu ve evsel katı atık ile ilgili verilen tüm hizmetler karşılığında tam maliyet esaslı tarifeye göre belirlenen toplam sistem maliyetini karşılamak üzere evsel katı atık ve atıksu hizmetlerinden yararlananlar tarafından ödenmesi gereken parasal değeri,**” hükmü,

“Evsel katı atık idarelerinin görev ve yetkileri” başlıklı 8 inci maddesinde “(1) Evsel Katı Atık İdareleri;

a) Evsel katı atık hizmetini vermek veya verdirmekle,

b) Evsel katı atık hizmetlerine ilişkin tarifeleri belirlemekle,

c) Evsel katı atık ücretini toplamakla,

yükümlüdürler.” hükmü,

“Abonelik” başlıklı 10 uncu “(1) **Atıksu altyapı yönetimlerinin hizmet vermeye yükümlü olduğu tüm gerçek ve tüzel kişilerin abone olması zorunludur.**” hükmü,

“Sayaç zorunluluğu” başlıklı 11 inci maddesinde “(1) **Atıksu altyapı yönetimlerinin verdiği su ve/veya atıksu hizmetlerinden yararlananlardan hem su hem de atıksu abonesi**

olanlar su sayacı, sadece atıksu aboneliği olanlar atıksu sayacı taktırmakla ve işler durumunda muhafaza etmekle yükümlüdürler. Ancak atıksu sayacı kullanılmasının teknik olarak mümkün olmadığı durumlarda bu yükümlülük aranmaz.” hükmü,

“Hizmet sözleşmesi” başlıklı 12 nci maddesinde **“(1) Her bir abone için toplam sistem maliyeti o aboneye verilen veya verilecek hizmete göre hesaplanır. Atıksu altyapı yönetimleri ve/veya evsel katı atık idareleri hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacak her abone karşılıklı sözleşme yapmakla yükümlüdürler.**

(2) Sözleşme, abonenin ve/veya atık üreticisinin hangi hizmetlerden yararlandığını ve hangi tarife türü üzerinden ücretlendirileceğini tanımlar.” hükmü,

“Evsel katı atık hizmetleri için ücretlendirme” başlıklı 18 inci maddesinde **“(1) Evsel katı atık hizmetleri için ücretlendirme yapılırken tam maliyet ve kirlenen öder esasları kullanılır. Bu esasların uygulanmasına yönelik detayları içeren ve tam maliyet esaslı tarifelerinin belirlenmesinde faydalanılabilecek usul ve esaslar Bakanlık tarafından Evsel Katı Atık Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz adıyla Bakanlığın internet sayfasında yayımlanır.**

(2) Evsel katı atık hizmetlerine ait ücretler belirlenirken, atık üreticisinin ürettiği atık miktarı aşağıdaki birimlerden biri veya birkaçı kullanılarak tespit edilebilir:

a) Atık ağırlığı,

b) Konteyner sayısı, konteyner hacmi, konteyner doluluk oranı ve atık toplama sıklığı,

c) Atık toplama aracı sayısı, araç hacmi, araç doluluk oranı ve atık toplama sıklığı,

ç) Atık üreticilerinin hanehalkı büyüklüğü, hastanelerde yatak sayısı, okullarda öğrenci sayısı gibi belirli özelliklerine göre belirlenebilecek sabit atık üretim değerleri.” hükmü,

“Evsel katı atık tarife türleri” başlıklı 20 nci maddesinde **“(1) Evsel katı atık hizmetleri atık miktarı belirleme yöntemine göre aşağıda sayılan iki farklı tarife türü üzerinden ücretlendirilebilir:**

a) 18 inci maddede belirtilen yöntemlere göre hesaplanmış ve değişken ücretlerden oluşan tarife,

b) Kirlenen öder ilkesi dikkate alınarak ve 18 inci maddede belirtilen yöntemlere göre idareler tarafından hesaplanmış ve üretilen atık miktarını atık üreticilerinin etkileyemediği sabit tarifeler.

(2) Evsel katı atık idareleri her atık üreticisine sadece aldıkları hizmetlerin maliyetlerini dikkate alarak tarife belirlerler.” hükmü,

“Faturalandırma” başlıklı 22 nci maddesinde **“(1) Atıksu ve evsel katı atık hizmetlerine ait ücretlendirme yapılan hizmetin karşılığı olarak müstakilen, düzenli aralıklarla su faturaları üzerinden yapılır.”** hükmü yer almaktadır.

Evsel katı atık idareleri ile hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacak her abone karşılıklı sözleşme yapmakla yükümlü olmakla birlikte sözleşme yapılamaması durumunda Uyuşmazlık Mahkemesinin 14.10.1991 tarihli ve 1991/29 E. 1991/29 sayılı kararında “...

Gerek 2560 sayılı Kanun, gerekse sözü edilen yönetmelik İSKİ'ye ait kanalizasyonu kullananlardan atıksu bedelinin tarifeye göre alınacağını açıkça belirtmiş ve bunun taraflar arasında bir sözleşmeye dayandırılacağını hükme bağlamıştır. **Buyurucu nitelikteki bu hüküm, sözleşme yapılmaksızın atıksu üretenleri de sözleşme yapmakla yükümlü kılmıştır. Bu hükme uymayanların sözleşme yapma durumunda olmaları nedeniyle atıksu bedeli ödenmesinden kaçınmaları olanaksızdır. Sözleşmeden kaçınmak söz konusu bedelin de ödenmesinden kurtulma sonucunu doğurmaz. Bunların da sözleşmeli sayılmaları gerekir.**

...” şeklinde belirtildiği üzere sözleşme yapılmış kabul edilecektir.

Öte yandan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun "Ücrete tabi işler" başlıklı 97 nci maddesindeki "*Belediyeler bu Kanunda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet (...) için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidir. Belediye'ye tekel olarak verilmiş işler kendi özel hükümlerine tabidir.*" hükmü ile harç ve katılma payı kapsamına girmeyen ve ilgililerin isteğine bağlı olarak belediyelerin yerine getirdiği hizmetler karşılığında alınması gereken ücretler belediye meclis kararı ile belirlenmektedir.

Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliğinde (Seri No:31) "Belediyelerin harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaları mümkün bulunmakla beraber, ücretlerin hizmetten faydalananlardan yapılan hizmetin maliyeti göz önünde bulundurularak adalet, eşitlik ve genellik prensiplerine uygun olarak tespit edilmesi gerekmektedir." denilerek belediye meclislerince tarife belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken hususlar düzenlemiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesinde;

1. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulacağı, belediyelerin yer tahsisi yaparak faaliyet gösteren pazar esnafından 5957 sayılı Kanun uyarınca belediye meclisince her yıl belirlenecek tarifeye göre tahsis ücreti tahsil edeceği,

2. 2464 sayılı Kanun'un 97 nci maddesi uyarınca belediye meclislerince, vergi, harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteği üzerine belediyelerce ifa edilecek her türlü hizmet için adalet, eşitlik ve genellik prensiplerine uygun olarak ücret belirlenebileceği,

3. Evsel katı atık hizmetleri için ücretlendirme yapılırken tam maliyet ve kirleten öder esaslarının dikkate alınacağı, evsel katı atık idarelerince hizmetten yararlanan veya yararlanacak her abone ile karşılıklı sözleşme yapılarak evsel katı atık hizmetlerine ilişkin ücretlerin müstakilen, düzenli aralıklarla su faturaları üzerinden veya diğer usullerle tahsil edilebileceği, hizmetten yararlananlar bakımından sözleşme yapılamaması halinin evsel katı atık hizmetlerine ilişkin ücretlerin tahsiline engel olmayacağı,

4. Büyükşehir sisteminin olduğu illerde katı atıkların yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetlerin yerine getirilmesi, bu amaçla tesisler kurulması, kurdurulması, işletilmesi veya işlettirilmesi görev, yetki ve sorumluluğunun büyükşehir belediyesi uhdesinde bulunduğu; ilçe belediyelerinin ise katı atıkların toplanması ve aktarma istasyonuna taşınması ile ilgili görev, yetki ve sorumluluklarının bulunduğu, kanunlar uyarınca belediyelere tevdi edilen görev, yetki ve sorumluluklarda her belediye münhasıran sorumlu olup kanunlarda yer alan istisna hükümlerden kaynaklanan uygulamalar hariç bir belediyenin başka bir belediye yerine geçerek karar alması veya bir belediyenin kararını başka bir belediyeye onaylatması mümkün olmadığı, taraftan sayılan hizmetlerin, Çevre Kanunu uyarınca ücrete tabi olduğu, mezkûr Kanun uyarınca tahsil edilen "katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti" tek bir ücret olup büyükşehir belediyesi uhdesinde bulunan "evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek" hizmetlerinden yararlananlardan alınacağı, bahsi geçen ücretin hesaplanmasına esas olan toplam sistem maliyetinin temel bileşenleri ise mezkûr Yönetmelik uyarınca **toplama, taşıma, aktarma, geri kazanım** (kompost, yakma gibi), **bertaraf** (düzenli depo sahasının kurulması, işletilmesi, kapatılması, kapatma sonrası bakım ve gözetim) ve **satış** olup büyükşehir belediyelerinin sistemi bir bütün olarak değerlendirip bileşenleri dâhil toplam sistem maliyetini bu duruma göre hesaplayarak tahsil etmesi gerektiği, ancak büyükşehir belediyelerinin fiilen yürütmediği hizmetlerle ilgili (toplama ve taşıma) maliyet girdilerini (personel, malzeme, yakıt, amortisman, kredi ödemeleri vb.) bilmesinin mümkün olmayacağı, dolayısıyla büyükşehir ilçe

belediyelerinin, fiilen yürüttükleri toplama ve taşıma temel bileşenleri için Çevre Kanunu'nun 11 inci ve Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97 nci maddeleri uyarınca ayrıca ücret belirleyemeyeceği; buna karşın büyükşehir belediyelerinin, hizmeti fiilen yürüten ilgili ilçe belediyelerinden toplama ve taşıma temel bileşenleri için mezkûr Yönetmelik ve Kılavuz'a göre hesaplanacak maliyet bilgisini bir rapor olarak alabileceği, buna göre hesaplanarak tahsil edilecek ücretlerden her ilçe belediyesine toplama ve taşıma bedellerini aktarabileceği,

Değerlendirilmektedir.

Bilgilerini rica ederim.

Bakan a.
Genel Müdür